

De Kinkhoorn 14

Nieuwsbrief van de Stichting Kingma State. Samengesteld uit de oorspronkelijke tekstbestanden van de redactie.

Inhoud

1. Voorwoord
2. Bauke Saakstra-door Gryt van Duinen
3. Bewoners Kingma State tot 1700
4. Kingma Kronkels Stateloos
5. Pont Keimp. berjocht Nederla ||-énk
6. Reisverslag Ralf
7. Testament Ignatius 1696 deel 2
8. COLOFON

Voorwoord

Na deze extreem warme en natte zomer en het prachtige najaar is het weer tijd voor het voorbereiden van een volgende Kinkhoorn en de komende Donateursmiddag.

In de vorige Kinkhoorn ben ik begonnen met een artikel over het testament van een belangrijk en welvarend Heer in de 17de eeuw, in casu Ignatius van Kingma, de laatste Kingma op de State.

In het eerste deel van dit artikel ging het voornamelijk over het regelen van de erfopvolging en de instandhouding van de State. Deze keer gaat het vooral over het onroerend goed in de erfenis.

Verder hebben wij vernomen dat er plannen gesmeed worden om het pontje van Kingmatille weer in de vaart te brengen. In verband hiermee heeft Gryt van Duinen, van Omrop Fryslân, Bauke Saakstra, de hoog bejaarde oud inwoner van Kingmatille geïnterviewd. Dit heeft

geresulteerd in een artikel over Saakstra dat wij met toestemming van Gryt in deze Kinkhoorn opnemen.

Dan hebben we nog een verslag van onze Duitse donateur Ralf die een “genealogische” vacantiereis naar Friesland heeft gemaakt en daar verslag van doet.

Met een artikel over andere vooraanstaande Kingma's in de 17de eeuw en de gebruikelijke rubriek “Kronkels” wordt het een stevige Kinkhoorn.

Kees Kingma, voorzitter.

Bauke Saakstra-door Gryt van Duinen

Bouke Saakstra: Keimpetille wie earder foar Fryslân like belangryk as Ljouwert no

Yn in húske oan in Frjentsjerter grêft hâldt hy no ta. Bouke Saakstra. Hy wurdt 94 jier. Syn hele libben leit op Keimpetille. Mei syn broer Gjerryt buorke hy dêr op in pleatske oan de Keimptilsterdyk. Doe't dy der by wei foel ferhuze Bouke nei de stêd ta. Dat is no sechstjin jier lyn. Ik kin Bouke Saakstra goed omdat ik earder in buorfamke wie. Saakstra is in orizjinele tinker dy't gjin blêd foar de mûle nimt.

‘Ach myn tiid is foarby jonge. Mar ik haw heel wat meimakke, de earste weareldoarloch, de twadde weareldoarloch en ferjit net de krisisjierren. Dat wie ek net bêst. Der hawwe froeger wol 325 minsken wenne op Keimpetille. Allegear arbeiders. Der stie in dûbele rige huzen, der wienen wenten dy seagen op de feart út mar ek guon dy seagen op de achterdyk út. Doe hienen we noch in slachter, in bakker en in kapper. Der hawwe dêr fiif kafee's west, twa mei in biljet der yn. Yn in âld-skuorre op 'e hoeke by de brêge siet in kafee mei in grut toaniel. Sipke-Anne hat dat hân. Op de toanielkleden stie ‘Een verzin’, dat wit ik noch wol. Sjoch der waard ek komeedzje spile troch de yngesetenen meiïnoar no.

Ek dy boeren en arbeiders fan Salvert en Hatsum kamen op nei Keimpetille ta, dat wie it sintrum.’

De rike histoarje

‘Om 1500 hinne kaam hjir Kingma State. De earste bewenner wie in sekere Jelle (thoe) Kingma. De *singel*, de leane fan de state nei it teehúske oan it kanaal, kinst noch dúdlik lizzen sjen. Dy Kingma’s dy rûnen oer har eigen grûn fan Keimpetille nei Ried ta. Sa ryk wienen se. Sa gienen se sneins nei de tsjerke ta.

En dy mannen hienen hjir safolle te fertellen dat se mochten tol heffe by de Harnserfeart.

Piebenga fan Peins ha we hjir ris yn ‘e Sweinser tsjerke hân en dy hat oer Keimpetille oan it fertellen west. En doe sei er, en dat wie gjin grapke, dat Keimpetille eartiids like belangryk foar Fryslân wie as Ljouwert hjoeddedei.’

Fan brêge nei pont.

‘Ik haw de brêge kinnen as flapbrêge. En doe wie de feart net baggere, dat wie noch foar de oarloch, en doe kaam der in grut skip fan twa, trije hûndert ton. Dat wienen doe de grutsten dy’t der fearen en dat wie in Vlieger fan Warkum en dy siet doe fêst yn de brêge en dan moasten wy dy der meiïnoar trochhinne skuorre. We hawwe wat beleefd dêre.’

Yn 1946 is de brêge der út gien, oant 1963 hat der in pontferbining west. In grutte pont foar de auto’s en foar de fytsen in boatsje. Jaap Peters Miedema wie pontbaas.

‘Hy hat der yn it begjin ek noch molkfarder by west. Hy die it allinnich, hy wurke alle dagen. Der kaam doe noch in soad oer hear. Alles wat fan Baard, Húns en Leons kaam moast oer Keimpetille. Ik wit wol dy Heeringa’s, dy keaplju fan Skeanegoutum kamen der mei it fee del.’

‘Ja, wy hawwe dêr froeger op Keimpetille heel wat ôfwrotten. Letter kamen der mear stedlju te wenjen, lju mei in protte frije tiid. Der wie in kear ek sa’n jong frommis en dy sei tsjin my ‘ik wou zo niet leve als jou leve’, no ik sei dat is dan mar goed ek want ik woe net sa asto leefst. En it sil dy aanst ôf falle. Want no stiet krekt yn ‘e krante dat de kosten fan de stroom tige omheech geane.’

Sels rêde.

Saakstra wennet noch op himsels mei help fan de thússoarch. Hy is aardich technysk. Yn it lytse húske oan de Heerengracht hat er fjouwer tillefoans, sels allegear oanelkoar knope. Hy

hâldt even de hoarn foar myn ear om hearre te litten dat der oansluting is. ‘Hoe’k noait fier. Ik haw ek oeral muzyk, haw ik ek allegear sels dien.’ Saakstra giet nei de gong. Op oardel meter hichte stiet in foaroarlochs type radio op in plankje. Ien druk op de knop en de tune fan Omrop Fryslân galmt troch it hûs.

‘Ja, ik rêd my helendal sels. De iene seit dit en de oare seit dat. No komme der guonnen by my en dy wolle sjen at ik wol in waskmachine haw. Se wolle de boel troch de kont sjen en dêr haw ik gjin ferlet fan. Wolsto de waskmachine ek sjen?’ Saakstra giet my foar nei de keuken. It is dêr wat fol, in protte potten en pannen. De waskmachine stiet tsjin it oanrjocht oan. It wetter rint der net automatysk yn, dat moat út de geiser komme en dan oer getten wurde. Mar at de knop omgiet makket de machine in brommend lûd. ‘Ja ik doch sels de klean. De suster sei lêsten ek ‘jo binne ek wol handich.’

In protte omkesizzers

At de thússoarch om goed acht oere jûns west hat jout Bouke Saakstra him daliks del. It bêd stiet yn de keamer dat hy hoecht net fier. Saakstra hat noait in nachtdraver west. Altyd hat er deeglik libbe en hurd wurke, ‘want jo krije it net fergees’. Saakstra hat noait yn bestân stien om te trouwen, want, sa hat er my earder al ris tabetroud, ‘at jo in wyt hynder op stâl hawwe moatte jo in bulte struie’.

Dat de pont werom komt fynt er prachtich. It falt him net ôf fan de oerheden dat se permissy jouwe. ‘Mar’, warskôget er my, ‘at je om jild komme, dan binne se net thús’.

Ik freegje oan Saakstra at hy der oars wat foar oer hawwe soe. Hy swijt even en seit dan ‘Sjoch Gryt, moast rekkenje ik haw in protte omkesizzers’.

Gryt van Duinen

29 juny 2006

Bewoners Kingma State tot 1700

Bewoners van Kingma State tot 1700

In het artikel over het testament van Ignatius Kingma krijgen we een indruk van de bezittingen van Kingma State rond 1700.

Hoe is dit bezit ontstaan vanaf het begin van de 16^e eeuw?

In het Register van Aanbreng van 1511, wordt Jelle Kinghum, eigenerfde, voor 16/40 genoemd als eigenaar van Kingma Sate. Een Johannes Petri (Pieterszoon) bezat 14/40 van de boerderij. Was deze Johannes Petri een broer van Jelle Kinghum en heette de vader Pieter?

Pieter Jelles, de oudste zoon van Jelle Kinghum werd rond 1480 geboren in Zweins, zijn grootvader Pieter moet dus geleefd hebben in het begin van de 15^e eeuw.

Pieter Jelles wordt in het Register van Aanbreng van 1511 genoemd als gebruiker van Kingma Sate, hij is niet de eigenaar. Mogelijk pachtte hij van zijn vader Jelle en zijn oom Johannes Petri. Ook betaalde hij een bedrag van 9 fl. en de voeding van een hengst om de andere winter aan de kleindochter Lutske van Edwer Sjaerda, uit de opbrengst van 40 fl. en 22 stuivers van de boerderij. Dit bedrag is een ¼ van de totale opbrengst. Mogelijk waren de Sjaerda's voor de ontbrekende 10/40 eigenaar van Kingma Sate.

De familie Sjaerda had sterke banden met de sate Kinghum. In 1413 was Sicke Sjaerda rechter namens de sate Kinghum.

Pieter Jelles was dus gebruiker van de sate, tevens was hij gevolmachtigde van Franekeradeel. Hij moet rond 1510 getrouwd zijn met Nel Jansdr. Pieter Jelles had vier kinderen, JellePieters, Ynte Pieters, Claes Pieters en Hendrick Pieters. Als oudste zoon volgt Jelle Pieters zijn vader op als eigenerfde op de sate, hij was getrouwd met Hylck Gerritsdr Vogelsanch uit Oosterwierum, zij overleed in 1570 te Zweins. Jelle Pieters huwde voor de tweede keer met Yda Meybsdr., die vóór 1597 overleed. Pieter Jelles woonde in 1601 in Dronrijp, waar hij tussen 1603 en 1605 overleden en begraven is.

In 1587 wordt zijn naam genoemd in verband met Lutke HockwerTERSate in Winsum. In 1571 koopt Jelle Pieters land op de Hinixteterpstra sate te Skalsum van zijn oom Claes Pieters, die op Foppinga sate bij Dronrijp woonde.

Een zoon van Claes Pieters, Ynte Claesz Kingma, was eigenerfde op Stickingabuerster sate onder Achlum. De dochter Baefke van zijn kleinzoon, ook een Ynte Claesz, bracht de naam over op een familie Kingma met als stamdp Beers.

Terug naar Jelle Pieters. Uit zijn eerste huwelijk werden vijf kinderen geboren: Pieter Jelles, Dirck Jelles, Hendrick Jelles, Ynte Jelles en Jetske Jellesdr.

Pieter Jelles, de oudste van de kinderen, werd geboren rond 1560 te Zweins en volgt zijn vader op als eigenerfde op Kingma sate. Rond 1600 is de sate blijkbaar zodanig verbouwd dat daarna gesproken werd over een State.

Pieter Jelles was getrouwd met Aelcke Heredr, zij hadden zes kinderen, waarvan twee jongens en vier meisjes. De zoon Hero Petri Kingma was later dominee in Sneek (zie Kinkhoorn nr. 12) en Johannes Pieters Kingma was later boer in Oenkerk (zie Kinkhoorn nr.10).

Pieter Jelles was lid van de Gedeputeerde Staten in Friesland.

Hoe rond die tijd de eigendomsverdeling en de omvang van de State was, is niet duidelijk. Blijkbaar waren Pieter Jelles en Aelcke Heresdr eigenaar van $\frac{1}{5}$ van 45 pondemate ($\pm 16,5$ ha.) land van Kingma State, de overige $\frac{4}{5}$ behoorde waarschijnlijk aan zijn broers en zusters.

Vermoedelijk was het oppervlakte van de State groter en waren zijn drie ooms mede eigenaar.

Pieter Jelles en zijn vrouw zijn mogelijk rond 1610 beide te Zweins overleden.

De oudste zoon Hero Petri was toen rond 12 jaar oud en zijn broer Johannes Pieters ongeveer 5 jaar oud. De oudste zuster, Elske Pieters was toen ongeveer 22 jaar oud en nog niet getrouwd.

Terug naar de drie broers en zuster van Pieter Jelles.

Dirk Jelles was getrouwd met Fedske Pybesdr Wyarda. Dirck Jelles was boer op Sjaerda State bij Dronrijp, ook hier mogelijk weer een relatie met het geslacht Sjaerda? Hun dochter Trijntje Dircksdr was getrouwd met Claes Willems en bracht de naam over op de familie Kingma met als stamdorp Rauwerd.

Hendrick Jelles was getrouwd met een Rienksdr en woonde 1601 in Franeker, hij had vrij veel vermogen. Zijn testament van 1625, berust in het Kingma archief. Daarin benoemd hij zijn enige zoon Rienck als enige erfgenaam, zijn vrouw was toen al overleden, hij zelf overleed vóór 17/1 1631. In 1611 is hij eigenaar van Kingma State en verkoop hij deze aan zijn oomzegger Saeckle Yntes Kingma (Kinkhoorn nr.3). Hoe Hendrick Jelles in het bezit gekomen is van de State is niet duidelijk. Zoals we gezien hebben waren zijn broer Pieter

Jelles en zijn vrouw rond 1610 overleden, de beide zonen Hero Petri en Johannes Pieters, resp. 12 en 5 jaar oud, waren te jong om de State te beheren. Mogelijk is dit de reden geweest dat Hendrick Jelles bij het overlijden van zijn broer en schoonzus, erfdelen van de State heeft opgekocht en mogelijk als voogd voor de kinderen van Pieter Jelles en zijn vrouw is opgetreden.

Ynte Jelles was getrouwd met Trijntje Saeckles Sandstra. Ynte Jelles was boer in Schalsum, waar hij in 1590 overleden is, zijn vrouw is in 1623 te Zweins overleden. Zij hadden twee kinderen, Saeckle Yntes, geboren rond 1584 en Jan Yntes, geboren rond 1585.

Saeckle Yntes was getrouwd met Buke Thomasdr van Sloten en woonde te Balk, Franeker en Zweins. Hij was gecommiteerde in de rekenkamer van de provincie Friesland. Tevens was hij “ volmacht ten landsdage” en ook volmacht uit de Vijf Delen. In 1640 maakt hij als ouderling van Zweins, deel uit van de provinciale synode. In 1618 onderneemt de gemeente Leeuwarden actie om Saeckle Yntes er toe te brengen de brug bij Kingmatille op te knappen.

In 1611 koopt Saeckle Yntes, samen met zijn oom Ruyrdt Saeckles, Kingma State van zijn oom Hendrick Jelles (Kinkhoorn nr.3 en 7). Ze betalen 3.670 gouden fl. echter zonder de landerijen.

De broer van Saeckle Yntes, Jan Yntes, trouwde rond 1640 met Bauck Beyma en woonde onder anderen in Grijpskerk, waar hij begraven is. Hun dochter Trijntje Jans is de stammoeder van de Makkumer Kingma's (Kinkhoorn nr. 9).

We hebben gezien dat in 1611 Saeckle Yntes de State van zijn oom Hendrick Jelles kocht, hij was toen ongeveer 27 jaar oud en nog geen jaar getrouwd met Buke Thomasdr. Zijn oom was dus mede-eigenaar voor de helft. Deze oom Ruyrdt Saeckles overleed in 1618 en blijkt volgens aantekeningen op de akte zijn betalingen te hebben voldaan. In november 1634 is alles, afbetalingen en rente, verrekend.

In 1631, waarschijnlijk na het overlijden van zijn vader, Hendrick Jelles, maakt Rienck Kingma, student te Franeker, zijn testament. Hij bedenkt de armen van Peins en Franeker, zijn tante Hylck Riencksdr, weduwe Gerryt Jacobs, en voorts gaan prelaten naar Gadske Pieters Kingma, zijn neef Saeckle Kingma, naar dominee Hero Kingma en zijn nicht Nelcke Pieters Kingma. Erfgenamen worden ten slotte de kinderen van zijn ooms Ynte Jelles, Dirck Jelles en Pieter Jelles en van zijn tante Jetske Jelles. Ook later moet zijn nalatenschap binnen testators familie van vaderskant blijven. Rienck overlijdt rond 1635.

In 1635 en 1636 verkopen negen partijen erfgenamen van Riencks Kingma hun aandeel (elk voor 1.025 fl.) in de nalatenschap aan de neef en één keer broer Saeckle Kingma.

De kinderen van Dirck Jelles verkopen hun aandeel in één voor 5.125 fl. De rest van de neven en broer Jan Kingma gaan iedere voor zich, sommige betalingen vinden veel later plaats, zoals we gezien hebben bij de nakomelingen van Johannes Pieters uit Oenkerk (Kinkhoorn nr.10).

Indien de erfenis betrekking had op de niet verkochte gronden van Kingma State, kunnen we een aardig beeld krijgen van de waarde van Kingma State rond 1635. We hebben gezien dat in 1611 de State met bijbehoren en zonder landerijen voor 3.670 gouden fl. werd verkocht aan Saeckle Kingma, de uit de erfenis van Riencks gekochte aandelen, inclusief het eigen aandeel van Saeckle, bedroeg 15 x 1.025 fl., totaal 15.375 fl. De totale waarde van Kingma State moet dan ongeveer 19.045 fl. hebben bedragen, voor die tijd een aanzienlijk vermogen.

Het testament van Hendrick Jelles en zijn zoon kunnen hierover meer informatie geven.

Om een indruk te krijgen over het oppervlak van de State, gaan we even terug naar Pieter Jelles, die tot 1610 op de State woonde. Hij was voor 1/5 van 45 pondemaat eigenaar, mogelijk waren zijn broers en zuster voor 4/5 deel mede-eigenaren van de 45 pondemaat. De State zal waarschijnlijk groter zijn geweest, uitgaande van de mogelijkheid dat de drie ooms van Pieter Jelles ook een aandeel van elk 45 pondematen hadden, komen we op een oppervlak van 180 pondemaat (ruim 66 ha.).

Saeckle Kingma moet op de leeftijd van 26 – 30 jaar een zeer vermogend man zijn geweest om de gehele State te kunnen kopen. Mogelijk had Buke Thomasdr van Sloten veel geld en heeft hij uit de familie Saeckles geld ontvangen, zeker een uitdaging om dit verder uit te zoeken.

Saeckle Ynte en zijn vrouw Buke hebben zes kinderen gehad, waarvan vier jong overleden.

Catharina (Trintie) Saeckles werd 1617 geboren, zij was gehuwd met Jacob Pauluszn van Gemmenich.

Ignatius (Ynte) Saeckles Kingma werd in 1621 geboren, hij is waarschijnlijk na het overlijden van zijn vader Saeckle Yntes rond 1652 op Kingma State gaan wonen waar hij in 1700 is overleden. In de verschillende Kinkhoorns is uitvoerig aandacht besteed aan Ignatius. Na zijn overlijden werd zijn zuster erfgenaam van Kingma State, zij overleed

in 1720, waarna haar zoon, Zacheus van Gemmenich bewoner en eigenaar werd. Hiermee eindigde de relatie tussen de Kingma's en Kingma State.

Blijkbaar heeft zowel Ignatius als zijn zuster Catharina zich niet gehouden aan de testamentaire bedingen van zowel Hendrick Jelles als zijn zoon Riencks dat de nalatenschap binnen testators familie van vaderskant moest blijven.

We hebben geprobeerd een beeld te geven van de Kingma's en Kingma State tot 1700. Blijkbaar waren ze welgesteld, hoewel het systeem van vererving met zich mee bracht dat de bewoner van de State toch over aanzienlijk financiële middelen moest beschikken om de eigendommen bij elkaar te houden.

Tjeerd Kingma

Bronnen: Taede Kingma

Ype Brouwer

Kingma Kronkels Stateloos

Kingma Kronkels Joost Kingma

Blauw

Blauw is een belangrijke kleur in het Kingma wapen. Zowel het vlak waarin de pijl is afgebeeld, als een deel van het helmteken is blauw. Dat brengt mij bij blauw nieuws.

Het vermoeden bestaat dat het gebruik van de kinkhoorn in het wapen samenhangt met de naam Kingma (oorspronkelijk Kinghum). Kink = kronkel, een kinkhoorn is de naam voor een gedraaid, spiraalvormig hoorntje.

Een andere mogelijke verklaring voor de naam Kingma is dat deze is afgeleid van de kronkel die de weg ter plaatse van het oude Kinghum maakt. In een recente bespreking bij de provincie over de herbouw van Kingma State werd dit echter in twijfel getrokken door de aanwezige provinciaal archeoloog. Ik begreep dat hij deze verklaring minder waarschijnlijk acht omdat omgevingskenmerken niet vaak een verklaring zijn voor een Friese naam die uit de middeleeuwen stamt. Omdat voorshands toch wel erg voor de hand ligt dat het toponiem

Kinghum een samentrekking is van kink (kronkel) en hum (huis) en de oude Kingma's als (van) Kinghum werden aangeduid, houd ik het nog maar even op een mogelijke oorsprong van de naam. Een van onze familiale kronkels misschien?

Gelukkig hebben ook anderen wel eens een kronkel in hun gedachtegang. Neem nu het volgende.

Op 13 januari informeerden wij de dorpsgemeenschap van Zweins en Kingmatille over onze visie op de herbouw van de state. Daarbij gebruikten wij de term recreatief medegebruik voor een voet- en fietspad die wij op het terrein zouden willen aanleggen voor recreanten uit de omgeving die een ommetje maken. Een paar aanwezigen bleken dat recreatieve medegebruik te hebben opgevat als de aanzet tot nota bene een camping. Voor ons wel het allerlaatste waar we aan zouden denken als bestemming voor Kingma State.

Een gedachtekronkel derhalve.

Om verdere misverstanden te voorkomen hebben we die term meteen uit ons vocabulaire geschrapt. En ter bevestiging van onze juiste bedoelingen hebben we aan Folkert de Jong, die ons de gelegenheid gaf om de voorvaderlijke grond terug te kopen, na het passeren van de acte bij de notaris een blauw (!) straatnaambord met de tekst 'Folkertpad' aangeboden. Een pad als een nieuwe kink rond het voormalige Kinghum, slingerend rond een blauwe slotgracht.

Ander blauw nieuws, te lezen in de laatste Kingma Kroniek¹, is dat de afstammelingen van Hylke Jans, bekend als de 'Makkumer tak', sinds vorig jaar is opgenomen in het Nederlands Patriciaat (N.P.), ook wel aangeduid met het Blauwe Boekje. Hierin worden genealogieën van bekende, niet adellijke Nederlandse geslachten gepubliceerd. Daarnaast bestaat er het zogenoemde Rode Boekje met adellijke geslachten. Een dergelijke publicatie geeft een stevige slinger aan de registratie van een stuk Kingma-verleden.

Maar ik moet u afraden om meteen naar het Centraal Bureau voor Genealogie af te reizen met de vraag of dat voor uw tak van de familie ook geregeld kan worden, want daarvoor moet een dergelijke familiegenealogie aan een groot aantal voorwaarden voldoen en bovendien is het wellicht te laat. Er zijn namelijk berichten dat het N.P. ophoudt met de opname van nieuwe genealogieën van patriciersgeslachten.

Een weg met teveel kronkels, dunkt me. En weinig blauw perspectief.

Pont Keimp. berjocht Nederla || énk

In februari van dit jaar is het initiatief genomen om de pont van Kingmatille opnieuw in de vaart te nemen. Deze pont was er van 1946 tot 1963. Velen in de omgeving hebben het verdwijnen van het pontje erg betreurd. De contacten over en weer werden verbroken. De initiatiefnemers hebben ons gevraagd om onderstaande nieuwsbrief in de Kinkhoorn op te nemen. Vanzelfsprekend ondersteunen we als stichting Kingma State dit initiatief van harte en hopen dat onze donateurs dat ook doen.

In dit kader is er ook een interview geweest met de ons bekende Bouke Saakstra (zie Kinkhoorn 6) dat we met toestemming van de auteur overnemen.

Juli 2006

KEIMPETILLE, IT PONTSJE WEROM

Aan de bewoners van Hatzum en de Keimptilsterdyk.

In februari van dit jaar hebben wij het plan opgevat om het pontje van Kingmatille weer in de vaart te brengen. U weet misschien dat deze pont tot 1963 gefunctioneerd heeft. Eerder was er een brug op Kingmatille maar die is met de komst van het Van Harinxmakanaal in 1946 verdwenen.

Intussen hebben we gekeken of er mogelijkheden zijn de pont weer te laten varen en een plan ontwikkeld. Aan de zuidkant (de kant van Hatzum) loopt de Keimptilsterdyk niet meer helemaal tot aan het kanaal. De laatste honderd meter klinkers zijn verwijderd. De grond is van Auke Talsma van Tsjeppebûr en hij is genegen mee te werken aan de totstandkoming van de pont. Er komt een brugje en een paadje naar het kanaal en een aanlegplaats voor de pont.

Aan de noordkant kiezen we voor een insteeikhaven zo'n honderd meter westelijk van de bebouwing. Vanaf dit punt heb je een prachtig uitzicht op de greidhoek en richting Franeker. De pont kan hier liggen wanneer er niet gevaren wordt. We zouden hier ook een paviljoentje willen hebben waar de wandelaars en de fietsers even kunnen uitrusten.

De pont wordt gevaren door vrijwillige schippers. De schippers krijgen een opleiding voor deze taak. De pont vaart in de maanden mei, juni en september op vrijdagmiddag, zaterdag en zondag en in juli en augustus iedere dag. Als u belangstelling heeft om vrijwillige schipper te worden kunt u contact met ons opnemen.

De Provincie Fryslân en it Wetterskip Fryslân geven ons toestemming voor de plannen, nu is het zaak om het geld te verkrijgen. Zou dat lukken dat willen we in april 2007 beginnen. We hopen ook dat het u aanspreekt dat de pont weer in de vaart komt en dat daarmee oude routes in ere hersteld worden.

De stichting i.o. 'Keimpetille, it pontsje werom'.

Foppe de Lang, Dronrijp 0517-231222

Sible Jorna, Dronrijp 0517-231330

Tamme Velstra, Dronrijp 06-36157972

Meindert Groeneveld, Kingmatille 0517-231661

Arend de Schiffart, Wommels 0515-332185

Gryt van Duinen, Goutum 058-2883242

Reisverslag Ralf

Reisverslag over een reis naar 'Friesland' in Nederland

Op het spoor van mijn voorouders.

(Ralf Kingma uit Duitsland)

Op 23 juli om 4 uur 's nachts begon onze reis van Lahr in het Zwartewoud (Duitsland) naar Nederland. De vele koffers en specifieke vakantie-bagage hadden we 's avonds al in de auto gepakt. Eindelijk na ongeveer 8 uur rijden over autosnelwegen en met maar twee pauzes, komen we in het vakantieoord "It Wijd" te Eernewoude bij Leeuwarden in Friesland aan. We mochten de vakantiewoning om precies 3 uur betrekken en deze was met de tuin mooi direct aan het water gelegen.

In het vakantiepark is onder meer een sportcentrum met tennisbanen, een binnenzwembad en een winkel's. Morgens bij het ontbijt in de tuin hadden we bezoek van eenden en vogels. Er zijn daar kilometerslange wandel- en fietspaden; kortom een prima plekje om een mooie vakantie in Friesland te houden.

Vooraf heb ik thuis met de familie afgesproken, dat ik twee dagen compleet aan mijn hobby, (genealogie) mag besteden. Als eerste gaan we een dag naar Leeuwarden. Dit is een erg mooie stad met vele winkels en andere bezienswaardigheden. Terwijl ik nu naar het Rijksarchief ging, had de rest van de familie genoeg tijd om de stad uitgebreid te bekijken.

In het Rijksarchief meldde ik me bij de receptie en na het overleggen van enkele persoonlijke gegevens kreeg ik een bezoekerskaart. Mijn tas moest ik in een kluisje achterlaten en vervolgens ging ik naar de 1^e etage, afdeling genealogie. Een aardige mevrouw legt me de bediening van de vele PC's en registerkasten uit. Trouwens tijdens mijn hele bezoek in het Rijksarchief werd ik zeer vriendelijk geholpen. Al snel had ik alles door en met de computer en het register vond ik het boek van mijn voorouders, beginnend met Jelle Kingum. Het boek had nr. 363. Ik kon die bladzijden, die ik wilde hebben, voor slechts 10 cent per stuk kopiëren. Terwijl ik naar mijn voorouders zat te zoeken, zocht die aardige mevrouw voor mij naar foto's. Na lang zoeken vond ze inderdaad een foto van de Kingmatille en de daarbij behorende plattegrond. Per toeval trof ik in het Rijksarchief mijn Nederlandse correspondenten Karel van der Wal en Ype Brouwers, die beiden heel veel tijd in het Archief doorbringen. In een oogwink waren er drie uren voorbij en een uur later dan was afgesproken, trof ik mijn familie in een bakkerij om een hapje te eten.

Hierna gingen we nu met zijn allen naar het Fries museum om een aquarel schilderij van de Kingma-State, geschilderd door A. Martin in 1860, te bekijken. In de foyer vraag ik of dit schilderij hier is. De portier vraagt een medewerker van het museum en bevestigt ons, dat het schilderij hier is, echter in het archief staat en voor niemand toegankelijk is. Als we het willen bezichtigen, moeten we dit eerst schriftelijk aanvragen bij het museum.

Onverricht en teleurgesteld gingen we naar de V.V.V. (vereniging voor vreemdelingen verkeer) om daar een vlaggestokhouder voor 5,- Euro te kopen. Ook kochten we een houten vlaggestok met oranje knop voor 5,- Euro en een Friese vlag voor 25,- Euro. Bijna alle huizen in Friesland hebben een vlaggestokhouder om te kunnen vlaggen en als herinnering aan mijn Friese voorouders en aan de mooie tijd in Friesland, willen wij ook zo'n

vlaggestokhouder aan ons vakantiehuisje aan het meer in Duitsland. Ook hebben we nog een klomp gekocht.

In de nationale bibliotheek in Leeuwarden vond ik na lang zoeken het Friese lied van de Kingmatille: “ Oan `e dyk fan Keimptille “ van J. Slofstra. Een vriendelijke meneer maakte voor mij een kopie van het muziekstuk. Het bezoek aan Leeuwarden met al zijn bezienswaardigheden, was voor de familie aanleiding om drie dagen later nog eens een stadsrondgang door Leeuwarden te maken.

De laatste zondag van de vakantie hadden we nog een genealogische dag gepland aan het Popta Slot te Marssum bij Leeuwarden, omdat dit alleen's zondags te bezichtigen is. Mijn bedoeling was het schilderij van onze voorouder Ignatius van Kingma te bekijken. Het Popta Slot op zich is een prachtige grote State, dat op het moment gerestaureerd wordt. De weg naar Marssum was gemakkelijk te vinden en ook het Popta Slot was goed aangegeven. En inderdaad, direct links in de foyer hing het beeld van Ignatius, waarvoor we kwamen. Helaas mochten we van het schilderij geen foto nemen, omdat er in het Popta Slot een totaal verbod geldt t.a.v. fotograferen. Toch gaf het een goed gevoel voor het beeld te staan!

Vervolgens reden we verder over de autosnelweg naar Franeker. Hier aangekomen, zochten we naar de Dijkstraat, waar kolonel Ignatius van Kingma met een regiment ruiters en de prins Johan Maurits van Nassau door de brug zakte en in het water viel. Op deze plaats herinnert een gedenksteen aan dit voorval. Omdat de winkels gesloten waren, was er weinig vertier op straat en zijn daarom een paar dagen later nog een keer gegaan om gezellig tussen het publiek te winkelen. Franeker is een klein maar mooi en overzichtelijke stad.

Uit vele beschrijvingen wist ik, dat er een klein smal straatje vanuit Franeker naar Zweins moest lopen. Daar Franeker niet al te groot is, vonden we het weggetje redelijk snel. Langzaam en oplettend reden we de paar kilometer naar Zweins en hier aangekomen gingen we eerst naar de Kingmatille met zijn theehuisjes direkt aan het Van Harinxmakanaal. Het Van Harinxmakanaal loopt van Leeuwarden via Zweins en Franeker naar Harlingen waar het in de Waddenzee uitmondt. Het moet ook erg mooi zijn, om ook eens met een schip over het kanaal te varen. Aan de oever van het kanaal houden we een pauze.

Voldaan en uitgerust reden we naar de plek, tot waar in 1864 de Kingma-State had gestaan. Tegenwoordig grazen er schapen op de open plekken in het bos. We hadden het geluk, dat net op dat moment een oudere man de schapenweide verliet. Vriendelijk en beleefd vroeg ik, of ik het huidige natuureservaat mocht betreden. De oudere man was erg vriendelijk en

vond het goed. Met fotocamera liepen mijn zoon en ik over de “heilige” grond van de Kingma-State. Helaas is er niet veel meer te zien.

Na deze ervaring reden we naar de Reginakerk, die slechts enkele meters verder stond. De kerk was gesloten en we moesten de sleutel bij de kosteres in het dorp halen, die met ons meeding. Toch wel een beetje gespannen gingen we de kerk binnen. De kosteres verteld ons verschillende gebeurtenissen over de kerk en over het orgel, dat in 2003 gerestaureerd zal worden. Onze dochter, die goed piano speelt, mocht zelfs even op het orgel spelen. De kosteres vertelde ons ook, dat alle Kingma's toegang tot de kerk hebben, omdat de Kingma's in de 16^e eeuw een zegen voor het dorp waren. De kerk is erg bezienswaardig met de grafstenen van de Kingma's op de vloer, het kleine eenzame wapen en de twee Herenbanken. Erg interessant is ook de grafsteen aan de noord muur, gemaakt voor de vrouw van Ignatius van Kingma. Tenslotte tekenden we nog het gastenboek en kregen een origineel stempel van de Reginakerk. Helaas hebben we de ochtenddienst, juist op deze zondagmorgen gehouden, gemist.

Over het Van Harinxmakanaal reden we naar Dronrijp en ontdekten daar een wegwijzer die ook naar de Kingmatille wees. Dit volgend kwamen we via een smal straatje in een doodlopende steeg, direkt tegenover de Kingmatille. Van hieruit hadden we een prachtig overzicht op het hele stratenpatroon van de Kingmatille met het daarachter gelegen dorpje Zweins.

Op de terug reis naar ons vakantieoord 'It Wijd' reden we door vele dorpen waar mijn grootouders en hun voorouders zijn geboren, woonden en stierven. De plaatsen Huins, Lions, Baard, Jorwerd, Oosterwierum alsook Oosterlittens en Winsum liggen alle vlak bij elkaar en hebben alle hetzelfde dorpsaanzicht met hun huizen en kerken. In de dorpen waren de wegen naar de kerk met schelpen belegd en toevallig vonden we ook nog een gaaf gebleven Kinkhoorn (Wulk). Deze vondst vonden we daarom zo leuk, omdat de Kinkhoorn in het wapen van de Kingma's voorkomt.

De vakantie in Friesland is ons heel goed bevallen. De mensen zijn er erg vriendelijk en het weer was gelukkig ook erg mooi. Al met al, kan ik iedereen een reis naar Friesland aanbevelen en ik weet zeker dat ik persoonlijk nog eens naar Friesland ga.

Vertaling Daniels

Testament Ignatius 1696 deel 2

Testament van “De Heer Old Brigadier Ignatius van Kingma” te Sweins – 1696

Vervolg van Kinkhoorn 13

O

p pagina 9 gaat het testament verder met een eis m.b.t. zijn grafzerk: “*Mijn erfgenaem of erfgenamen sullen ook gehouden wezen de namen en wapenen van mij testator en van wijl mijn vrouw Jaijke van Viersen mijn eerste huisvrouw binnen ’t jaer na mijn overlijden op de steenen in de kerk tot Zweins bij mij ten dien fine¹ daer laten brengen doen houwten, bij paene van² hondert rijxdaelders aen gedagte Nieuw Weeshuis te Lieuwarden te verbeuren*”. Dat hieraan uitvoering is gegeven kan men in de kerk van Zweins zien. Helaas is als gevolg van een verordening in de Franse tijd³ de bovenste helft van de twee wapens weggehakt. Vermoedelijk is de onderste helft gespaard gebleven doordat er destijds iets overheen heeft gestaan: zie bijgaande foto.

Dan wordt met veel omhaal van woorden, voor het geval de bezitter van Kingma State een “onmondige”(minderjarige) zoon of dochter heeft nagelaten, aan “de Edelmogende Heeren raden des Hoffs van Vrieslandt” gevraagd een “eerlijk man te verkiesen” om als voogd op te treden. Deze moet dan voor de “Commissaris van Hooggemelte Hove Provinciael” verantwoording af leggen, waarbij ook “enige naeste en bequamste” bloedverwanten van de onmondige (nieuwe) bezitter betrokken moeten worden.

Daarna worden in het testament twaalf zaken, “vastigheden” genoemd (onroerend goed), opgesomd:

1. *Kingma State met de Huisinge, Plantagie, vrije visserij sig strekkende van Franeker aen Ripster rijdsbrugge⁴, swanejagt gelijk ik en mijne voorouders dezelve altoos gerustelijk gebruikt en gepossideerd⁵ hebben, de gestoelten in beide de kerken, sampt kelder en graven, met verdere praeëminenten⁶ en servituten⁷ van ouds er toe en aenbehorende groot een hondert pondte⁸ gelegen tot Sweins bij mij testator tegenwoordig bewoond.*
2. *Een sathe lands groot vijff en twintig pondemaat met de huisinge schuire cum annexis⁹ gelegen aen Kingmatille bij Dirk geerts Rodenburg gebruikt.*
3. *Vier camers aen de trekweg¹⁰ mede alhier gelegen.*
4. *Het tiggelwerk¹¹ met de huisinge, schuire groot vijff en twintig pondemaat bij Jacob Classen gebruikt, hem nog vijff en twintig pondemaat 't cleiland genaemt en bijna vertiggeld, bij Harmen Harmens gebruikt.*
5. *Een sathe lands, Rinnerda sathe genaemt mede tot Sweins gelegen groot sestig pondemaat bij Jan Yettes gebruikt.*
6. *Een stemdragende¹² sathe of stelle of huisteed Bervert genaemt ensgelijk tot Sweins bij Jan Yettes gebruikt.*
7. *Een sathe lands gelegen tot Tzjom¹³, overre Tille genaemt, groot na naem en faem twee en veertig pondemaat bij Pytter Elings gebruikt.*

8. Een stemdragende plaats¹⁴ tot Herbaijum¹⁵ groot omtrent negen en twintig pondemaat en de huis en stjelp¹⁶ met verzoek van mijne erfgenamen te willen vigileren¹⁷ so veel doenlijk om bij occasie¹⁸ agt of twaleff pondte¹⁹ daer bij te copen en ten allen tijden onder de huisinge en meergedachte majoraet te laten verblijven.
9. Een sathe lands gelegen in den dorpe Dronrijp groot vijff en tagtig pondemaat bij Pytter Classen cum uxore²⁰ gebruikt wezende. Hebbende de Heeren neven, Hector van Glinstra, Grietman over Tietjerksteradeel, Jacob van Gemmenich en de Kerk van Welschap ten naesten beswaerd jegenwoordig met huis cum annexis²¹, welke mijn geïnstitueerd²² erfgenaem, indien ik de tauxatie²³ bij mijn leven niet mogt hebben betaeld, sal betalen en aflossen.
10. Een sathe lands gelegen tot Peins, mede onder dit praerogatief of majoraet begrepen geregtigd met twee stemmen groot na naem en faem, hondert pondemaat Sijtse Tamminga genaemd, met de huisinge, schuire cum annexis bij de weduwe van Buwe Dirks jegenwoordig gebruikt werdende.
11. Twee sathen landt met de huisinge cum annexis gelegen tot Peins de ene groot omtrent vijftig pondte, bij Gerrit Walles de andere bij Pieke Classen jegenwoordig gebruikt werdende groot twee en dertig pondemaat welke plaetzen onder conditie hier voren gementioneerd²⁴ mede tot onderhoudt van Kingma State sullen werden gebragt en onder dit meer gemelde majoraet ten allen tijden verblijven geënclaveerd²⁵.
12. Ten laesten een sathe lands met huising cum annexis gelegen tot Doijum onder de klokkeslag van Franequer²⁶, groot drie en vijftig pondemaat bij Claes Jans als mejer²⁷ gebruikt werdende.

Als we alle grond optellen bezat Ignatius ongeveer 576 pondemaat, dat is ±192 hectare.

Omdat er nog geen kadaster bestond is de grootte van de diverse percelen niet exact bekend. Dat blijkt b.v. ook uit aanduidingen als *groot omtrent* en *groot na naem en faem* . Dit laatste betekent zoveel als “groot zoals plaatselijk algemeen bekend is”.

Dan bezat Ignatius de aanzienlijke State, een Tiggelwerk, zeven woningen of boerderijen en nog vier “camers”. Wat we onder dit laatste moeten verstaan is niet duidelijk, mogelijk waren dit eenvoudige woningen met slechts één kamer, voor werkers bij het tiggelwerk.

Bij elkaar dus een aanzienlijk bezit dat zeker een behoorlijk rendement opgeleverd zal hebben en daarnaast invloed in de vorm van stemrecht.

We zijn nu aangekomen op pagina 11 van het testament, wat betekent dat er nog een vervolg komt in de volgende Kinkhoorn. Hierbij gaat het o.a. over de afwikkeling van de sociale verplichtingen van Ignatius ten aanzien van zijn personeel, welke ook in het testament zijn vastgelegd.

Wordt vervolgd.

[1](#) *Fine*, van "fin", eynde, (Practisyns Woordenboekje).

[2](#) *bij paene van*, op straffe van, (P.W.).

[3](#) Een kennisgeving van het gerecht van Franekeradeel luidt: dat vóór 1 Oktober 1796 de "fideicommissaire wapenen en andere teekenen op Kingmastate en in de kerken voorhanden" moeten worden weggenomen. Dit houdt verband met de in de Franse tijd gepropageerde "gelijkheid". Dit betekende dat familiewapens, die immers standsverschil benadrukten, niet pasten.

[4](#) *Rijpster rijdbrugge*, de berijdbare brug van Dronrijp.

[5](#) *Possideeren*, bezitten, (P.W.).

[6](#) *Preëminent*, boven anderen voortreffelijk, (van Dale).

[7](#) *Servituut*, dienstbaarheid, erfdienstbaarheid, (van Dale).

[8](#) *Pondte*, dit moet een afkorting van "pondemaat" zijn, aangevende de oppervlakte van de bij de State behorende grond. 100 pondemaat is ± 33 hectare.

[9](#) *Cum annexis*, met bijbehoren, (Latijn bij genealogisch onderzoek).

[10](#) *Trekweg*, jaagpad langs de Harlinger trekvaart (nu Harinxmakanaal).

[11](#) *Tiggelwerk*, of *tichelwerk*, steenbakkerij.

[12](#) Het stemrecht en de te betalen belasting waren gerelateerd aan de bezittingen.

[13](#) *Tzjom*, nu Tsjom en in het Nederlands Tzum. Dorp 6 km hemelsbreed ten Z.W. van Zweins.

[14](#) *Plaets*, boerderij.

[15](#) *Herbaijum*, nu in het Nederlands ook zo geheten, in het Fries Hjerbeam. Dorp halverwege Franeker en Harlingen.

[16](#) *Stjelp*, stulp, stelphuizing, boerderij waarvan de woon- en bedrijfsruimte(n) door één dak geheel overdekt zijn, (Frysk Wurdboek).

[17](#) *Vigileren*, waken, wakker zijn, (P.W.).

[18](#) *Occasie*, gelegenheid, voorval, (P.W.).

[19](#) *Pondte*, kennelijk is dit een verkorte weergave (geen gangbare afkorting) van het woord Pondemaat.

[20](#) *Cum uxore*, met zijn vrouw, (Latijn bij genealogisch onderzoek).

[21](#) *Cum annexis*, met bijbehoren, (Latijn bij genialogisch onderzoek).

[22](#) *Institueren*, instellen, (van Dale).

[23](#) *Tauxatie*, betekenis onbekend! Mogelijk is dit zoiets als een lening of hypotheek.

[24](#) *Mentioneren*, melding maken van, vermelden, (van Dale).

[25](#) *Geënclaveerd*, waarschijnlijk wordt bedoeld *ingesloten*, d.w.z. opgenomen in de beschreven erfenis.

[26](#) *Doijum*, nu *Doaium*, een dorpje 2,5 km ten zuiden van het centrum van Franeker waar men blijkbaar de klok van de Franeker kerktoren kon horen slaan.

[27](#) *Meijer*, pachter, huurboer, ook iemand die een boerderij of een andere zaak beheert voor rekening van de eigenaar, synoniem *zetboer*, *rentmeester*, (van Dale).

COLOFON

‘De Kinkhoorn’ is een periodieke uitgave van de stichting Kingma State.

De periodiek wordt toegezonden aan donateurs van de stichting.

U kunt donateur worden door jaarlijks een bedrag van tenminste 12 Euro over te maken op rekeningnummer 55.00.97.538 bij de ABN AMRO bank te Arnhem ten name van Penningmeester Stichting Kingma State.

Oplage: 150 ex.

Verschijnt tenminste twee maal per jaar.

Stichting Kingma State

Secretariaat:

Sterrenboslaan 20, 3972 GD Driebergen

tel: 0343 521212

fax: 0343 517689

e-mail: info@joostkingma.nl

website: www.kingmastate.nl

Bestuur

Voorzitter: C.S.J. Kingma, Emmen

Secretaris: J.H. Kingma, Driebergen

Penningmeester: J.M. Kingma, Arnhem

Bestuurslid: Tj. Kingma, Zwolle

Vormgeving en productie

Drukkerij Bakker Baarn

Deze publicatie is geregistreerd bij de Koninklijke Bibliotheek onder ISSN: 1569-8645

Bij gehele of gedeeltelijke overname van de inhoud van artikelen uit De Kinkhoorn gaarne bronvermelding.

Beeldmateriaal bij dit nummer

Ralf Elfi Stateterrein

Ralf Elfi Zweins

Ralf Stateterrein